

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

VERBRUIKERSTUDIES

FEBRUARIE/MAART 2016

MEMORANDUM

PUNTE: 200

Hierdie memorandum bestaan uit 13 bladsye.

AFDELING A: KORTVRAE**VRAAG 1**

1.1	1.1.1	B ✓	<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 165; Suksesvolle, bl. 181)</i>	(1)
	1.1.2	A ✓	<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 163; Suksesvolle, bl. 180)</i>	(1)
	1.1.3	D ✓	<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 161; Suksesvolle, bl. 177)</i>	(1)
	1.1.4	C ✓	<i>Verstaan, maklik (Verken, bl. 77; Suksesvolle, bl. 91)</i>	(1)
	1.1.5	B ✓	<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 73; Suksesvolle, bl. 82)</i>	(1)
	1.1.6	D ✓	<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 94; Suksesvolle, bl. 114)</i>	(1)
	1.1.7	A ✓	<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 90; Suksesvolle, bl. 106)</i>	(1)
	1.1.8	D ✓	<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 106; Suksesvolle, bl. 128)</i>	(1)
	1.1.9	C ✓	<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 57; Suksesvolle, bl. 61)</i>	(1)
	1.1.10	B ✓	<i>Toepassing, matig (Verken, bl. 59; Suksesvolle, bl. 62)</i>	(1)
	1.1.11	A ✓	<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 126; Suksesvolle, bl. 144)</i>	(1)
	1.1.12	C ✓	<i>Verstaan, matig (Verken, p.136; Suksesvolle, bl. 151)</i>	(1)
	1.1.13	D ✓	<i>Verstaan, matig (Verken, p.148; Suksesvolle, bl. 163)</i>	(1)
	1.1.14	B ✓	<i>Verstaan, maklik (Verken, p.134; Suksesvolle, bl. 155)</i>	(1)
	1.1.15	C ✓	<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 167; Suksesvolle, bl. 184)</i>	(1)
	1.1.16	A ✓	<i>Verstaan, matig (Verken, bl. 13; Suksesvolle, bl. 19)</i>	(1)
	1.1.17	B ✓	<i>Verstaan, matig (Verken, bl. 21; Suksesvolle, bl. 24)</i>	(1)
	1.1.18	C ✓	<i>Verstaan, maklik (Verken, bl. 25; Suksesvolle, bl. 25)</i>	(1)
	1.1.19	D ✓	<i>Verstaan, matig (Verken, bl. 25; Suksesvolle, bl. 25)</i>	(1)
	1.1.20	B ✓	<i>Verstaan, matig (Verken, bl. 35; Suksesvolle, bl. 35)</i>	(1)
1.2	1.2.1	C ✓ vii ✓	<i>(Verken, bl. 76; Suksesvolle, bl. 90)</i>	(2)
	1.2.2	B ✓ v ✓	<i>(Verken, bl. 72; Suksesvolle, bl. 81)</i>	(2)
	1.2.3	D ✓ i ✓	<i>(Verken, bl. 79; Suksesvolle, bl. 93)</i>	(2)
	1.2.4	E ✓ vi ✓	<i>(Verken, bl. 79; Suksesvolle, bl. 92)</i>	(2)

1.3	1.3.1	Voltitel-/vrypag-eienaarskap ✓	(Verken, bl. 121; Suk, bl. 139)	(1)
	1.3.2	Oordragkoste✓	(Verken, bl. 128; Suk, bl. 146)	(1)
	1.3.3	Titelakte✓	(Verken, bl. 128; Suk, p.146)	(1)
	1.3.4	Aanvangsfooie ✓	(Verken, bl. 127; Suk, p.146)	(1)
	1.3.5	Verbandbeskerming (versekering) ✓	(Verken, bl. 128; Suk, bl. 145)	(1)
	1.3.6	(Omvattende) huiseienaarsversekering ✓	(Verken, bl. 127; Suk, bl. 145)	(1)
	1.3.7	Vaste rentekoers✓	(Verken, bl. 127; Suk,bl.145)	(1)
<i>Onthou, maklik</i>				
1.4	B ✓			
	D ✓			
	E ✓			
	F ✓			
	I ✓			
				(5)
				[40]

Verstaan, matig (Suksesvolle, bl. 49-50, Verken, bl. 50–51)

VRAAG 2: DIE VERBRUIKER

2.1	2.1.1	<ul style="list-style-type: none"> Die verbruikersprysindeks (VPI) toon/meet die verandering in die prys/koste✓ van 'n groep produkte en dienste✓ in 'n spesifieke tydperk.✓ 	(Enige 2)	(2)
<i>Onthou, maklik (Verken, bl. 167; Suksesvolle, bl. 185)</i>				
	2.1.2	<ul style="list-style-type: none"> Die prys van brood en graankosse het gestyg as gevolg van die droogte in die tweede helfte van 2013.✓ Die prys van pluimvee het gestyg as gevolg van die styging in die mielieprys.✓ Hoenders eet mielies en dit het aanleiding gegee tot die styging in die pluimvee-pryse.✓ Die prys van vrugte en groente het gestyg as gevolg van die abnormale hoë reënval/vloede lei tot tekorte en dus skerp prysstygings.✓ Vervoerkoste beïnvloed afleweringkoste✓ na landelike gebiede en dit dra by tot die styging van die voedselpryse (brood en graankos, groente en vrugte en pluimvee). 	(Enige 4)	(4)

- 2.2 2.2.1 Spoel die toilet
- Plaas 'n plastiekbottel wat met water gevul is of 'n baksteen in die spoelbak✓om die hoeveelheid water wat per keer weggespoel word, te verminder.
  - Installeer 'n dubbelspoeltoilet wat minder water gebruik om vloeistof weg te spoel.✓
  - Maak seker dat die toilet nie lek nie.✓
  - Lig die handvatsel nadat gespoel is om onnodige spoel te voorkom.✓
  - Gebruik gryswater om toilet te spoel. ✓ (Enige 2) (2)
- 2.2.2 Tuinmaak
- Plant inheemse en waterbesparende plante✓ wat minder water benodig.
  - Installeer 'n reënwaterrenk✓ en gebruik die water om die tuin nat te lei.
  - Hersirkuleer grys water✓van die wasmasjien/wasbakke/stort/bad om die tuin/plante nat te lei. (Enige 2) (2)

Verstaan, matig (Verken, bl. 180 – 181; Suksesvolle, bl. 199)

2.3

Kriteria	Piramideskema	Multivlak-bemarkingskema
Bron van inkomste	Ontvang vergoeding vir die werf van ander lede ✓	Produkte/dienste word aan die publiek verskaf/ belegging.✓
Status in Suid-Afrika	Piramide skemas is onwettig.✓	Multivlaxskemas is wettig.✓

(4)

Verstaan, matig Verken bl. 162, Suksesvolle bl. 178, 179

LET WEL: Leerders moet 'n vergelyking tref. TWEE punte vir onwettige piramideskema en TWEE punte vir 'n wettige multivlak-bemarkingskema.

- 2.4 **Betaal skuld met hoë rentekoers**
- Verbruikers sal nie die hoë rentekoers betaal as die skuld vereffen is nie.✓ Verbruikers sal dan meer besteebare inkomste hê.✓
  - 'n Styging in die rentekoers✓ kan tot gevolg hê dat meer geld betaal moet word as geld in Januarie geleen word.✓
- Betaal skoolgeld vooruit**
- Die meeste skole gee afslag as skoolgeld vooruit betaal word.✓ Dit bring mee dat daar ekstra geld beskikbaar is vir ander noodsaaklikhede.✓
- Betaal meer/ekstra af op jou huislening**
- Die aantal paalemente verminder as daar meer/ekstra op die huislening betaal word✓ en ook die hoeveelheid rente wat op die uitstaande leningsbedrag betaal moet word.✓
- Deel vakansieverblyf en voedseluitgawes met familie en vriende**
- As vakansieverblyf gedeel word en elke gesin dra by tot die koste, verminder dit elke gesin se akkommodasie-,✓ water- en elektrisiteitskoste.✓
  - Indien gesinne wat saam vakansie hou voedsel op groot maat koop sal dit goedkoper wees✓en hulle sal dus in Januarie meer geld beskikbaar hê.✓ (Enige 3 x 2)

Analiserings, moeilik (Verken, bl. 167-168; Suksesvolle, bl. 184-186)

VRAAG 3: VOEDSEL EN VOEDING

- 3.1 3.1.1
- Basillêre disenterie word deur kontak met die ontlasting van 'n besmette persoon versprei.✓ Dit kan deur voedsel of water gebeur.
  - Vlieë speel 'n rol in die oordrag van bakterieë.✓
  - Dit kan ook opgedoen word wanneer in besmette water geswem word.✓
  - Amebiese disenterie word oorgedra as higiëne swak is✓ en wanneer besmette voedsel en drank ingeneem word sonder om dit voldoende gaar te maak of te kook.✓
  - Dit versprei ook deur slaai wat met besmette water gewas is.✓
  - Word versprei as hande nie gewas word nadat openbare toilette gebruik is nie.✓ (Enige 5) (5)

Onthou, maklik (Verken, bl. 90; Suksesvolle, bl. 107)

- 3.1.2
- Moenie ontwater nie/drink veilige gekookte water/water wat met chloor behandel is.✓
  - Mondelike rehidrasievloeistof moet ingeneem word om vloeistof en elektroliete wat verlore gegaan het, te vervang.✓
  - Disenterie wat deur Shigella-bakterieë veroorsaak word, kan met antibiotika behandel word.✓
  - Medikasie is ook vir amebiese disenterie beskikbaar.✓ (Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, bl. 90; Suksesvolle, bl. 107)

- 3.2 3.2.1
- Oormatige soutinname/te veel sout✓
  - Oorgewig/vetsug as gevolg van oormatige inname van vet/verfynde koolhidrate/ooreet✓
  - Oormatige alkoholgebruik✓
  - Onvoldoende inname van melkprodukte, vrugte en groente (kalsium, kalium en magnesium)✓ (Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, bl. 77; Suksesvolle, bl. 87)

- 3.2.2
- Hoë bloeddruk staan bekend as die stille moordenaar✓ omdat daar geen waarskuwingstekens of simptome is nie.✓ Onbeheerde hoë bloeddruk kan aanleiding gee tot 'n hartaanval/beroerte/nierversaking/beskadiging van sig.✓ As mense nie hul bloeddruk gereeld toets nie, sal hulle nie weet dat hulle hieraan ly nie en sal hulle die gevolge daarvan ervaar.✓ As mense hulle bloeddruk toets sal hulle weet dat hulle aan hoë bloeddruk ly en sal hulle leefstylsveranderings kan maak/meer oefen/ophou rook/dieetveranderings maak.✓ (Enige 3) (3)

Verstaan, maklik (Verken, bl. 77; Suksesvolle, bl. 87)

LET WEL: As dit nie in paragraafstyl geskryf is nie, word EEN punt afgetrek.

- 3.3
- Anorexia✓
  - Sy dink haar seun ly honger.✓
  - Hy is baie maer geword/verloor aanhoudend gewig
OF
  - Uithongering✓ en om baie maer te wees ✓ is kenmerke van hierdie versteuring.✓ (3)

LET WEL: EEN punt moet vir anorexia toegeken word en TWEE vir die redes.

Verstaan matig (Verken, bl. 82; Suksesvolle, bl.94)

- 3.4
- Asma✓
  - Veluitslag✓
  - Swelling✓
  - Jeuk/loopneus✓
  - Kan hiperaktiwiteit in sommige kinders veroorsaak.✓ (Enige 3) (3)

Verstaan, matig (Verken bl. 95, Suksesvolle bl. 113)

- 3.5   3.5.1   • Allergene is voedselproteïene/bestanddele ✓ wat 'n allergiese reaksie/respons veroorsaak as dit geëet .✓ (2)

Onthou, maklik, (Verken bl. 79, Suksesvolle bl. 92)

- 3.5.2   • Daar is gluten in die krummels (bevat koringmeel)✓ en in die beslag (bevat koringstysel)✓. (2)

Verstaan, maklik (Verken, bl. 81; Suksesvolle, bl. 94)

- 3.5.3   • Die kruie en speserye is bestraal omdat dit 'n onaanvaarbare/baie hoë bakteriële lading bevat.✓
- Dit moet bestraal word om te voorkom dat die viskoekies/of voedsel waarby dit gevoeg word, besmet word.✓ OF As die kruie en speserye nie behandel word nie sal die viskoekies/alle voedsel waarby dit gevoeg word, ook besmet word.✓ (2)

Verstaan, maklik (Verken, bl. 105; Suksesvolle, bl. 128)

- 3.5.4   • Die preserveermiddel/kaliumsorbaat verleng die raklewe✓ van die crème fraiche deur dit teen bederf te beskerm. Vertraag/Voorkom mikrobiiese groei/bederf veroorsaak deur mikro-organismes.✓ (2)

Onthou, maklik (Verken, bl. 95; Suksesvolle, bl. 110)

- 3.5.5   • Bak is voordelig vir 'n persoon wat aan vetsug ly omdat geen ekstra vet bygevoeg word nie.✓
- Geen ekstra energie/kilojoules✓ word bygevoeg nie.
  - Verminder/beperk die vet/energie/kilojoule-inname wat help met gewigsverlies.✓ (Enige 2) (2)

Toepassing, matig (Verken, bl. 83; Suksesvolle, bl. 98)

- 3.5.6
- Die versadigdevet-inhoud van die viskoekies is laag ✓ (2,5 g/100 g of 2 g/80 g). Vet, veral versadigde vet, moet beperk/verminder/spaarsaam gebruik word ✓ omdat dit laedigheid-lipoproteïene (LDL) verhoog. ✓
  - Die viskoekies het 'n lae transvetinhoud ✓ (0,1 g/100 g of 0,1 g/80 g). Die transvet-inname moet beperk word ✓ aangesien dit die laedigheds-lipoproteïene (LDL)-cholesterolvlakke ✓ verhoog wat die risiko van koronêre hartsiekte verhoog. ✓
  - Die viskoekies het 'n hoë onversadigdevet-inhoud ✓ (mono-onversadigde vet: 5,8 g/100 g of 4,6 g/80 g en poli-onversadigde vet: 2,2 g/100 g of 1,8 g/80 g) wat die hoëdigtheidlipoproteïen (HDL) verhoog en die bloed-cholesterolvlakke verlaag. ✓
  - Die viskoekies bevat baie omega 3-vetsure (578 mg/100 g of 462 mg/80 g). ✓ Omega 3-vetsure help om bloed-cholesterolvlakke te verlaag/beskerm die hart en bloedvate ✓.
  - Die viskoekies het 'n lae cholesterolinhoud ✓ (36 g/100 g of 29 mg/80 g). Die inname van voedsel met baie cholesterol moet beperk word. ✓
  - Die viskoekies bevat 'n matige hoeveelheid vesel ✓ (2,9 g/100 g of 2,3 g/80 g). Vesel het 'n cholesterol-verlagende uitwerking. ✓
  - Vetsug is 'n risikofaktor vir koronêre hartsiektes. ✓ 'n Verlaagde vetinname sal help met gewigsverlies ✓ en 'n groter veselinname sal ook met gewigsverlies help. ✓
  - Die viskoekies bevat nie suiker nie, ✓ wat ook sal help met gewigsverlies. ✓
  - Die viskoekies bevat 'n matige hoeveelheid natrium (338 mg/100 g of 270 mg/80 g). ✓ Hoë bloeddruk is 'n risikofaktor vir koronêre hartsiektes. ✓ Sout/Natrium moet beperk word/spaarsaam gebruik word om hoë bloeddruk te beheer. ✓
(Enige 9)
  - Gevolgtrekking: Die viskoekies is geskik vir die bestuur van koronêre hartsiektes omdat dit gebak en nie in olie gebraai is nie/nutriënte het wat voordelig is vir 'n persoon met koronêre hartsiekte. ✓

(1)

(10)
[40]

Evaluering, moeilik (Verken, bl. 73–75, bl. 77; Suksesvolle, bl. 83–85)

LET WEL: Die gevolgtrekking kan ook aan die begin van die leerder se antwoord wees.

VRAAG 4: KLEDING

- 4.1
- Die oorspronklike vervaardigers verloor inkomste/verkope.✓
  - Die beeld van die handelsmerk ly skade/word negatief geaffekteer.✓
  - Verbruikers mag vertroue in die handelsmerk verloor.✓
  - Dit verhoed dat geregistreerde handelsmerk-eienaars die mark kan betree waar vervalste handelsmerke populêr is.✓
  - Dit benadeel kleinhandelaars wat wettige produkte verkoop, gevolglik daal verkope/inkomste en verloor mense soms hulle werk.✓
  - Dit ontnem die nasionale ekonomie van doeaneregte en belastinginkomste.✓
  - Daar is geen kompetisie in die mark nie.✓
- (Enige 3) (3)

Onthou, matig (Verken, bl. 64; Suksesvolle, bl. 72)

- 4.2
- Die mode word bekendgestel.✓
  - Die modeleiers aanvaar of verwerp die style.✓
- (2)

Onthou, maklik (Verken, bl. 49; Suksesvolle, bl. 50)

- 4.3
- Modesiklusse oorvleuel omdat verbruikers moeg raak vir die ou neigings/minder verbruikers dra die ou neigings omdat belangstelling afneem.✓ 'n Nuwe neiging word bekend gestel/begin/bekende persoonlikhede dra die nuwe neigings.✓ Minder en minder verbruikers dra die ou neiging totdat niemand dit meer dra nie.✓ Terwyl die belangstelling in die ou neiging afneem, is daar meer belangstelling in die nuwe neiging.✓ Winkels adverteer die nuwe neiging in tydskrifte en in die vertoonvensters en meer artikels word geproduseer.✓ Teen hierdie tyd is die nuwe neiging goed gevestig en op pad na die hoogtepunt toe.
- (Enige 2) (2)

Verstaan, maklik (Verken, bl. 50; Suksesvolle, bl. 50)

- 4.4   4.4.1
- Die vertikale strepe sal die illusie skep dat die persoon wat die hemp dra, langer ✓ en skraler is✓ omdat die oog op en af beweeg.✓
- (3)

Verstaan, maklik (Kleding Graad 11)

- 4.4.2
- Dit is 'n klassieke styl✓ en kan vir baie jare gedra word/sal nie gou uit die mode gaan nie/is tydloos.✓
  - Dit het neutrale kleure✓ wat dit veelsydig maak/meng-en-pas maklik✓ met ander kledingstukke.
  - Dit lyk formeel/professioneel.✓
  - 100% katoen is gemaklik om te dra✓ in winter en somer/alle seisoene.✓
  - Die maklike-strykafwerking maak dit maklik om dit te versorg.✓
- (Enige 4) (4)

Analiserig, matig (Verken, bl. 56 – 58; Suksesvolle, bl. 61 – 63)

4.5 Modegiere:
Die geblomde strikdas is blou en wit en sal gou uit die mode gaan/sal net een seisoen duur.✓ (1)

Klassieke style:
Die wit hemp/donker blou baadjie is klassieke style✓ en is tydloos/sal lank in mode bly/'n paar seisoene in mode wees.✓
Wit is 'n neutrale kleur en donkerblou is 'n skadukleur van blou.✓
(Enige 2) (2)

Kontemporêre style:
Die 'skinny' broek is modern/in die mode✓ en in 'n ligblou/tint van blou. (2)

Gevolgtrekking:
Die geblomde blou en wit strikdas, wit hemp, donkerblou baadjie en ligblou 'skinny'-broek vorm 'n harmonieuse blou en wit kleurskema.✓ (1)

(6)
[20]

Analiserings, moeilik (Verken, bl. 49; Suksesvolle, bl. 51, 55)

VRAAG 5: BEHUISING

- 5.1
- Die aansoeker moet 'n Suid-Afrikaanse burger wees of 'n permanente verblyfpermit hê.✓
  - Die aansoeker moet minstens 21 jaar oud wees/wetlik bevoeg wees om 'n kontrak aan te gaan.✓
  - Die aansoeker se maandelikse inkomste mag nie meer wees as R3 500,00 nie./bewys van inkomste moet ingedien word.✓
  - Niemand in die huishouding mag voorheen 'n behuisingssubsidie van die regering verkry het nie, behalwe gestremde persone en mense wat vir 'n konsolideringssubsidie kwalifiseer.✓
  - Die aansoeker moet vir die eerste keer 'n huiseienaar wees/mag nie voorheen 'n huis besit het nie, behalwe gestremde mense en mense wat vir 'n konsolideringssubsidie kwalifiseer.✓
  - Die aansoeker moet getroud wees of saam met 'n langtermyn-lewensmaat woon. 'n Enkelopende of geskeide persoon met finansiële afhanklikes soos kinders mag ook aansoek doen.✓ (Enige 4) (4)

Onthou, maklik (Verken, bl. 130; Suksesvolle, bl. 149)

- 5.2
- Elektrisiteit-/energieverbruik✓
  - Watervrbruik✓
  - Impak op die omgewing/koolstofvoetspoor✓ (3)

Onthou, maklik (Verken bl. 133, Suksesvolle bl. 155)

- 5.3   5.3.1   (a) • 'n Huurkontrak✓
 • Deon moet voldoen aan die huurtydperk.✓
 • Voldoen aan die bedrag/huurgeld/fooi✓
 • Voldoen aan die huurbepalings bv. geen troeteldiere nie, instandhouding en veranderinge aan die eenheid.✓ (4)

Verstaan, matig (Verken, bl. 117; Suksesvolle, bl. 137)

- (b) • Datum waarop Deon mag intrek✓
 • Tydsduur van kontrak/datum wat kontrak verval✓
 • Deposito wat betaal moet word (saam met die eerste maand se huurgeld)✓
 • Terme en voorwaardes wat betref die terugbetaling van die deposito✓
 • Voorwaardes vir onderverhuring van die eenheid✓
 • Voorwaardes rakende die inspeksie van die eiendom✓
 • Voorwaardes waarop die eienaar die eenheid mag betree✓
 • Wie verantwoordelik is om water en elektrisiteit te betaal✓
 • Of troeteldiere toegelaat word✓
 • Die voorwaarde dat die eienaar enige verandering wat Deon wil aanbring, eers moet goedkeur✓ (Enige 5) (5)

Onthou, maklik (Verken, bl. 117 en 118; Suksesvolle, bl. 137)

- 5.3.2   • Wet op Huurbehuising✓ (1)
Onthou, maklik (Verken, bl. 118; Suksesvolle, bl. 137)

- 5.3.3   • Dit gee die eienaar/verhuurder 'n gevoel van sekuriteit ✓
 • Die eiendom kan as sekuriteit vir 'n lening gebruik word.✓
 • Dit is 'n goeie belegging want die waarde van die eiendom verhoog mettertyd/kan vir 'n wins verkoop word.✓
 • Die eienaar verkry 'n inkomste uit die verhuring.✓
 • Die eienaar het min administrasie want die huiseienaarsvereniging administreer die kompleks.✓
 • Hy/Sy bespaar op die koste om 'n groter eiendom en tuin in stand te hou.✓ (Enige 4) (4)

Verstaan, maklik (Verken, bl. 122; Suksesvolle, bl. 140)

- 5.3.4   • Deon moes die kontrak gelees het voordat hy dit geteken het✓
 • Hy moes die eiendom eers saam met die eienaar geïnspekteer het✓ en hy moes 'n lys van al die defekte/foute gemaak het✓ voordat hy ingetrek het. (3)

Toepassing, maklik (Verken, bl. 118; Suksesvolle, bl. 137)

- 5.3.5
- Daar was 'n probleem met die ligte en elektriese verbindings/gebreekte rubberseël van oond kon aanleiding gee tot meer kragverbruik✓ Die oond verloor hitte✓ en dit sal die baktyd verleng.✓
  - Die toilet se water hou aan met loop nadat dit gespoel is, dus mors water.✓
  - Die kombuis kraan lek, dus mors water.✓
  - Deon het 'n haarkapperbesigheid en gebruik meer elektrisiteit as knipper aangeskakel is.✓
  - Deon kon sy klante se hare gewas het en dus meer water gebruik het.✓
  - Sy vriend woon by hom dus word meer water en elektrisiteit gebruik.✓
  - Hulle het baie partytjies gehou en dit het ook die water-✓ en elektrisiteitsverbruik verhoog✓ omdat hulle musiek gespeel het/voedsel voorberei het.✓ (Enige 5)

Toepassing, matig (Scenario)

- 5.3.6
- Deon het foto's/'video clips'✓ met die datum✓ geneem toe hy ingetrek het.
  - Dit was die bewys dat hy nie verantwoordelik was vir die teëls wat gebreek was nie/brandmerk op die tapyt/lekkende kombuis kraan/ gebreekte toilet spoelstelsel/gebreekte rubberseël van die oond✓

Toepassing, matig (Scenario)

- 5.4
- Werkgewers moet bewus wees van hul werknemers se behuisingsomstandighede en hulle help om hulle huise te verbeter.✓
  - Werkgewers kan hulle werknemers help deur 'n maandelikse behuisingstoelae/subsidie aan te bied✓ wat hulle sal help om maandelikse paaielemente op eiendom/huisverbeterings te betaal. ✓
  - Subsidieer 'n gedeelte van die werknemer se huislening.✓ Dit sal aanleiding gee tot laer verbandkoste.
  - Deur 'n salaris/loon te betaal wat dit moontlik sal maak dat werknemers hul huur kan betaal✓ en ook kan spaar om 'n eie huis/eiendom te koop/ bestaande eiendom te verbeter.✓
  - Om werknemers die opsie te bied om in die maatskappy/firma se huise te woon✓ teen 'n laer huur tarief terwyl hulle in diens van die maatskappy/firma is. ✓
  - Deur te reël dat die werknemers huislenings✓ kan aangaan en te help met die aankoop van boumateriaal.✓
  - Help werknemers om hulle pensioen as kollaterale sekuriteit vir lenings te gebruik/bied waarborge aan leners
  - Te help met die koste vir die hervestiging/vervoer te verskaf vir hervestiging sodat meer geld beskikbaar is vir moontlike huisverbeterings.✓
  - Deur sonpanele by werknemers se huise aan te bring om die koste van elektrisiteit te verminder.✓ Die werknemers sal dus geld spaar wat gebruik kan word om huishoudelike toestelle te koop. ✓
  - Verskaf verbruikersopvoeding ten opsigte van behuising en gee raad.✓

(8)
[40]

Analiserings, matig (Verken bl. 132, Suksesvolle bl. 150)

VRAAG 6: ENTREPRENEURSKAP

- 6.1
- Moet aandag trek/kleurvol/leesbaar✓
  - Skep 'n bewustheid oor 'n produk of diens✓
  - Dit prikkel belangstelling in die produk/diens✓
  - Wek 'n begeerte vir die produk/diens✓
  - Oorreed klante om te koop/Lei tot koopaksie✓
  - Brei mark uit na nuwe klante✓
  - Kondig 'n wysiging/uitbreiding van jou besigheid aan✓
  - Stel die telefoonnommer/e-posadres/inligting aan klante beskikbaar ✓
  - Maak die ligging van die besigheid bekend✓
  - Handhaaf verkope/herinner klante gedurig aan die besigheid.✓ (Enige 4) (4)
- Onthou, maklik (Verken bl. 30, Suksesvolle bl. 30)*

- 6.2   6.2.1   Volhoubare winsgewendheid
- Volhoubare winsgewendheid is die besigheid se vermoë om 'n bestendige vlak van produksie en verkope te handhaaf✓ sonder om beskikbare kontant uit te put.✓
  - OF
  - 'n Winsgewende besigheid is een wat 'n plan het om seker te maak dat dit kan groei✓ en op die lange duur steeds 'n wins kan voortbring.✓ (2)
- Onthou, maklik (Verken, bl. 35; Suksesvolle, bl. 34)*

- 6.2.2   Winsopslag
- Die hoeveelheid/persentasie wat by die kosprys✓ van goedere gevoeg word om oorhoofse kostes te dek✓ en steeds geld te laat oorbly vir wins.✓ (Enige 2) (2)
- Onthou, maklik (Verken, bl. 37; Suksesvolle, bl. 39)*

- 6.3
- Om die produk te beskerm✓
  - Om die produk veilig en higiënies te hou✓
  - Dit kan die 'stille verkoops persoon' wees/verbruikers se aandag trek✓
  - Goed ontwerpte verpakking kan die beeld van die besigheid bevorder✓ (Enige 3) (3)
- Onthou, maklik (Verken, bl. 30; Suksesvolle, bl. 30)*

- 6.4   6.4.1
- Gereelde onderhoud sal onverwagse onderbrekings tydens produksie verhoed✓ en 'n aaneenlopende produksievloei verseker.✓
  - Dit verminder herstelwerk en ongeskeduleerde onderhoud✓
  - Korrektiewe onderhoud sal 'n onderbreking in produksie veroorsaak as die masjiene breek✓ dus sal tyd vermors word✓ en die kledingstukke sal nie betyds afgelewer kan word nie.✓
  - Met korrektiewe onderhoud sal daar meer ongeskeduleerde onderhoud en groot herstelwerk plaasvind✓ en meer geld sal spandeer word.✓ (Enige 4) (4)
- Verstaan, matig (Verken, bl. 25; Suksesvolle, bl. 25)*

- 6.4.2 Maya gee spesiale aandag aan elke kliënt.✓ Kliënte doen die finale passing van die kledingstukke✓ (en mag terugvoering gee na elke passing)✓ wat Maya dan gebruik om die kledingstukke/ besigheid/diens te verbeter.✓ Maya voldoen aan die kliënte se behoeftes.✓ Die kledingstukke is altyd twee weke voor die aflewingsdatum gereed✓ dit verseker dat die kliënte tevrede is.✓ Sy bedien verversings aan haar kliënte, hulle voel belangrik en dit verseker dat hulle graag met haar besigheid doen.✓ (Enige 6) (6)

Verstaan, moeilik (Verken, bl. 7–9; Suksesvolle, bl. 10-12)

LET WEL: As dit nie in paragraafstyl geskryf is nie, word EEN punt afgetrek.

- 6.4.3
- Maya het 'n natuurlike talent vir naaldwerk en sal hoë gehalte produkte produseer.✓
  - Maya gee spesiale aandag aan/stel belang in haar kliënte en maak seker dat hulle behoeftes bevredig word.✓
  - Sy het kapitaal/geld✓ om naaimasjiene en 'n omkapmasjien te koop✓ omdat sy 'n salaris verdien het.✓
  - Sy het tyd✓ omdat sy geregtig is op 14 dae af in 'n maand✓
  - Sy het 'n plek vir die besigheid✓ - sy het 'n vertrek in haar huis in 'n naaldwerkkamer omskep.✓
  - Sy maak kledingstukke vir formele geleenthede✓ (Enige 6) (6)

Toepassing, matig (Verken, bl. 13; Suksesvolle, bl. 25)

- 6.5 Totale koste van produksie = koste van grondstof+ ander koste =
R35,00 + R150,00 = R185,00✓

Verkoopprijs = totale produksiekoste + winsopslag
= R185,00 + (50/100)/50% = R92,50✓
= R185,00 + R92,50✓
= R277,50✓
= R277,50 ÷ 100✓
= R2,78 afgerond = R3,00✓ (6)

Toepassing, matig (Verken, bl. 37, Suksesvolle, bl. 39)

- 6.6
- In Januarie het Peter R1 500,00 op bestanddele spandeer omdat minder oliebolle gemaak en verkoop is.✓ Daar was net twee skoolweke as gevolg van die Desember vakansie.✓
  - Tydens Februarie het verkope toegeneem✓ omdat die bakkerij toegemaak het en Peter se besigheid meer kliënte gekry het.✓
  - Maart se verkope was die hoogste✓ as gevolg van die groot bestelling vir die sportdag.✓
  - In April het die verkope afgeneem ✓ as gevolg van die skoolvakansie.✓
  - In Mei het die verkope toegeneem ✓ omdat Peter sy produkreeks vergroot het/n groter verskeidenheid verkoop.✓ (Enige 7) (7)

[40]

Analiserings, moeilik (Scenario, Verken, bl. 40-41, Suksesvolle, bl. 42)

TOTAAL: 200